

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi téren, a hídkaputól kimenet balra a 24. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, és szombaton délelőtt. Árát negyvedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasáboz sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. minden hirdetés után 30 kr. helyegjű. Előfizetés s hirdetés a kiadó hivatalnál kezelik.

A nyitott cikkeket sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czinzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középtetű, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

1865-dik évi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évnyegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középtetűi könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

A tizedkárptólási ügy törvényes szempontból tekintve.

I.

A tized, törvény szerint, kétféle volt, t. i. egyházi vagy papi tized, és földesuri kilenczed, mely helytelenül hasonlóképpen tizednek szokott nevezetni közönségesen.

A kettő mind eredetire, mind természetére nézve egymástól merőben különböző, mely különbségnek tekintetbe nem vétele, s a kettőnek egymással összeegyeztetése okozta Erdélyben azon zavart, melybe jött idővel a dézma kármentesítésének ügye általánosan, s mely zavar még ma is uralkodik a dézma-kármentesítendő birtokosoknak roppant kárára! Azért is a kettőnek egymástól törvény szerinti megkülönböztetése nem érdeknélkül való, miszerint biztosan lehessen megítélni: hogy a kármentesítés tekintetében az egyik vagy másik nemére nézve mi legyen a törvény szerinti álláspont?

Az egyházi vagy papi dézma veszi eredetét szent István királytól, a ki által a dézma a püspököknek és ezek rangjával versenyző főpapoknak, mint p. o. a pannonhalmi apátnak is adatott.

A papi dézmát a szepesi és erdélyi századok eleitől fogva nem a püspököknek, hanem a tulajdon papjoknak fizették papi-bér gyanánt, mint a tulajdon lelkészöknek élélére szolgáló, és tulajdon hivatásukat fizetni kellett kepe-illetőségét.

A földesuri dézma pedig vagy kilenczed legelőbb is adatott 1-ső Lajos királyunk által 1351-ik évben egyáltalán a magyar korona alatti tartományokban minden földesuraknak: hogy ezek a királyt hadjárataiban annál nagyobb erővel, fényvel és buzgósággal szolgálhassák.

Az egyházi dézmát fizette a nép a tulajdon vallásbeli felekezeti főpapjának, és ezt egyáltalán nem csak a jobbágyok, hanem a parasztföldet használt nemesek is fizették a püspököknek, ki eredetileg használt hazánkban csak is római katolikus vallású lévén, ezen püspöki dézmát az oláhok mint nem katolikus, hanem keleti hitvallásuknak nem fizették, és így az egyházi dézma-fizetéstől mentesek voltak, a midőn, a csakugyan szokásból helytelenül dézmának nevezett kilenczedet, mint a földesurak a jóságát használó jobbágy által fizetni kellett földterméki adót egyáltalán minden, tehát minden különbség nélkül az oláh jobbágy is tulajdon földesurának fizette s fizetnie kellett; azért is a hol ősi törvényeink intézkednek arról, hogy: „az oláhok dézmát ne fizessenek”, ezen az oláhok — mint napkeleti vallásbeliek — által törvény szerint fizetni nem kellett dézma csak is az egyházi vagy püspöki volt, és így a hol a Magyarországtól megválás után az erdélyi approbatus törvények a felett intézkednek: hogy „az oláhok dézmát fizetni nem tartoznak”, ezen, az oláhok által fizetni nem köteles dézma alatt, csak is a secularisatio következtében a fiscusra szállott, és a fiscus által az illető földesuraknak örökösön hasznabérbe adott egyházi vagy püspöki, nem pedig a földesuri dézmát vagy kilenczedet lehet érteni, melyet az oláh jobbágyok is tartoztak a földesurak fizetni, ezek nem lévén kötelesek a tulajdon földjök használatát az oláh vagy keleti vallásbeli jobbágyoknak ingyen által engedni, mely dézmának mint terragialis adónak egyáltalán vételére a földesurakat az 1351-ki királyi decretum jogosította, s mely

vételi jogtól a földesurak 1848-ik évig semmi törvény sem fosztotta meg!

E szerint a nem keleti hitvallásbeli jobbágyok egyáltalán egyházi dézmát és földesuri kilenczedet is fizettek, amazt a püspököknek vagy papjoknak, emezt pedig a földesuraknak; a midőn ellenben a keleti vallásbeli oláh jobbágy csak is a nonát vagy is a földesuri dézmát, s ezt mindenestire fizette a földesurának.

Oly jóságokban tehát, a hol püspök vagy pap volt a földesur, a jobbágyok a püspököknek a dézma mindkét nemét, t. i. az egyházi tizedet és a földesuri kilenczedet is fizették, mi Magyarországon szorosan megtartott.

Sok helyt az egyházi személyek, mint p. o. a pannonhalmi apátság a szent István királytól adományozott sümegmegyei dézmát, örökös hasznabéri szerződés mellett kiadták az illető földesuraknak, magános családoknak, éppen ugy, valamint Erdélyben is a püspöki jóságok és javadalmak secularisatioja következtében az erdélyi püspök jóságai, a javadalmakkal együtt az egyházi vagy püspöki dézma is egyáltalán a fiscusra szállván, a fiscus a püspöki vagy papi dézmák örökös hasznabéri szerződés mellett kiadta hasznabérbe az illető földesuraknak, magános családoknak, mi Erdélyben a Magyarországtól elválás ideje után történt, ettől az időtől fogva az 1351-ik évi királyi decretum szerint a jobbágyaitól egyáltalán földesuri kilenczed vételre jogosított és kilenczedet vett földesurak, kik a fiscustól egyházi vagy más fiscalis dézma árendát is birtak, egyszersmind jogosítva voltak a nem keleti vallású jobbágyaiktól azon egyházi vagy fiscalis dézmát is venni, a melyért a fiscusnak az azzal kötött örökös szerződésnél fogva hasznabér fizettek!

Hogy ezen egyházi vagy fiscalis tizedet az erdélyi földesurak eleintén vették és venniük kellett, az kétséget sem szenved; különben nincs értelme annak, hogy miért fizettek és fizessenek a dézma-hasznabéres földesurak hasznabérbe a fiscusnak a nem vett vagy nem vehetett egyházi dézmáért?!

De, hogy ugyan ezen egyházi dézmát a fiscustól hasznabérbe birt földesurak ugyan azon egyházi vagy fiscalis dézmát fizetett jobbágyoktól egyszersmind földesuri kilenczedet is vehettek, vettek s venniük kellett, az kétséghozhatóan, mivel erre az 1351-dik decretumnál fogva jogosítva voltak, s ezen jogokkal, valamint a dézma árenda előtt éltek, ugy azután is élhettek, mivel képtelenség és megfoghatatlan, hogy a fiscalis dézmát hasznabérbe vevő földesurak ne vegyék és ne vehették volna tulajdon jobbágyaiktól ingyen azt, mi az 1351-dik decretumnál fogva az ő törvényes tulajdonuk volt t. i. a földesuri kilenczedet csakis azért: hogy a fiscusnak fizetendő hasznabér mellett vehessék a kisebb részt t. i. az egyházi, vagy fiscalis tizedet! Idővel azonban a fiscalis dézma árendát birt földesurak, alkalmasint a bekövetkezett viszontagságos idők miatt, a jobbágyaiktól mind a kétféle dézma illetőségét t. i. az egyházi tizedet és földesuri kilenczedet is venni megszűntek; ellenben a kétféle illetéket egybevéve, csakis tizedet vettek a jobbágyoktól minden különböztetés nélkül, a mit csakis a jobbágyai, mint akkori tulajdonuk iránt viseltető kíméletből tehettek! S így szokássá vált a fiscusi dézma árendás jóságbeli jobbágyoktól egyszersmind csakis tizedet venni, a midőn ennek ellenében az egyházi személyek, mint p. o. Magyarországon a püspökök, kik tulajdonképpen csakis usufructuariusai és nem valóságos tulajdonosai voltak az egyházi jóságoknak, és nem volt okuk annyira kímélni a jobbágyokat, mint a tulajdonos földesuraknak, kik jobbágyaik jóllétére által hitték biztosítva lenni ön jóllétüket is, a földesuri kilenczedet az egyházi tizeddel együtt a jobbágyaikon szigorúan fölvetették. De azért, hogy Erdélyben a fiscalis dézmát hasznabérbe birt földesurak a kilenczedet és tizedet, mind a kettőt egyszerre vagy egyenként nem vették föl kíméletből, s ebből jusokkal szigorúan nem éltek, hanem csak is tizedet minden jellemzés nélkül vettek, ebből még éppen nem következik, hogy mind a kettőt venni azután is jogosítva nem lettek volna, és egy általán minden dézmának megszünte-

tése esetében mind a két féle dézmáért az államtól kármentesítést követelni jogosítva nem lennének; mivel, a midőn jogi kérdés forog fen, és a felett kellett határozni, nem az „ingatag szokás”, hanem a pozitív törvény szerint és annak alapján kellett határozni; főképen pedig, midőn a megszüntetett dézmakártérítés iránti követelés felett jogi szempontból kell ítéletet hozni, nem azt kell fontolóra venni: hogy vett-e a fiscalis dézmát hasznabérbe birt földesur a jobbágyaitól földesuri kilenczedet és fiscusi dézmát együtt vagy nem? hanem a dézmának egy általán megszüntetésével a földesuraknak okozott kár megtérítése kérdésének jogi szempontból leendő megoldásánál csalhatatlanul azon körülmény határoz, hogy volt-e a fiscalis dézmát hasznabérbe birt földesur jogosítva tulajdon jobbágyaitól földesuri kilenczedet és hasznabérbe birt tizedet is venni vagy sem? Ha itt nem a jog, hanem a szokás lenne eldöntő, ugy valóban, ha egykor a dézma-hasznabér bíró földesurak csak gyanítva is, hogy a dézmának egykori megszüntetése esetében csakis a vett dézmáért fog kártérítést adni, tagadhatlan, hogy mind a földesuri kilenczedet, mind pedig a hasznabérbe birt fiscalis dézmát a jobbágyaikon a legnagyobb szigorral fölvetették volna! S így most, ha csak a vett dézmáért, nem pedig a vehetetté adatként kártérítés, a jobbágyok felett gyakorlott szigorúság jutalmazva, ellenben a földesuri kegyelet s kímélet büntetve lenne, a mi nem képzelhető, hogy az állam által czéloztatnék. Kétséghozhatóan tehát: hogy a dézma kártérítés kérdése megoldásánál azon körülmény, hogy volt-e a földesur kilenczedet és egyházi hasznabéres tizedet venni jogosítva? valamint a megszüntetett dézma, vagyis inkább a dézma megszüntetése által okozott kár megtérítése mennyiségének meghatározásánál is nem a vett, hanem inkább a jogosítva vehetett dézma mennyiségének megállapítása szolgálhat sinór mértékül.

A kártérítést tulajdonképpen az állam a földesuri és fiscalis dézma vehetés jogának, nem pedig a dézmának megszüntetéseért köteles adni.

S így miután csalhatatlanul kitűnik, miszerint a dézmaárendát birt földesurak jogosítva voltak:

a) mint hasznabérlok a nem keleti vallásbeli jobbágyaiktól egyházi vagy fiscalis dézmát;

b) mint földesurak pedig általán a jobbágyaiktól dézmának nevezett földesuri kilenczedet is venni; ebből önként következik, „hogy a megszüntetett dézmákért törvényes jogszempontból véve, a fiscalis dézma hasznabér birt földesurak az urbériséget vesztett jobbágyaik után csalhatatlanul jogosítva vannak nemcsak a megszüntetett földesuri dézmáért vagy inkább kilenczedért, hanem egyszersmind, mivel a fiscustól hasznabérbe birt egyházi dézma iránti örökös szerződésnek megszüntetése által is kárt szenvedtek, ezen örökös hasznabér megszüntetése által szenvedett kárnak a megtérítését is éppen oly jogosan követelni, a mint p. o. a Dunahajós felszabadítása következtében a gőzhajó társaságnak adott kizáró szabadság megszüntetése által kárt szenvedett gőzhajó társaság is az államtól kártérítést követelni jogosítva volt, s az állam által ezen kártérítés meg is adatott!

Ha tehát az állam köteletségének ismerte a gazdag kereskedőkből álló gőzhajó társaság irányában méltányosnak lenni, nem lehet csak fel is tenni, hogy ugyanazon állam a fiscalis dézma iránti örökös hasznabéri szerződés megszüntetése által megkárosított szegény erdélyi volt földesurak — most adófizetők — irányában is igazságos ne kívánjon lenni, s a fiscalis dézma megszüntetésével okozott kárt az illetőknek meg ne térítse, mely örökös szerződés megszüntetése által okozott kár megtérítésének alapja egyrészt ugy is az illető károsultaknak nagyobb adójából telne ki, a midőn a csak rövid időre adott dunahajósai szabadság megszüntetése által károsult, — vagyis inkább e miatt kevesebb hasznat vett — vagy csakis a nagyobb hasznat elcseszett gazdag gőzhajó társaság merőben ingyen jutott az állam által adott kártérítéshez!

Alapeszmék iparunkról.

III. Kézműiparunk nevezem minden nyersanyagok és gyári készítmények emberi ész és kez által feldolgozását. A munkával foglalkozó kézműves iparos, az általa készített mű pedig iparcikk. Nem szándékom e soraimmal részletekbe bocsátkozni, s nem az ipar ágazatait és ezikeit taglalás alá venni, a mit más alkalommal teendők. Jelen általános nézeteimmel az iparos osztályt mint iparunk tényezőit tartom szem előtt, mert ennek gyökere átalakulása hozand csak üdvet a nemzetre.

Minden civilizált országban az iparos osztály azon fokmérő, mely mutatja a haladás magasságát, bár kezdetben a nemzetiségek alsóbb rétegeiből fejlődött, de oly méltóságra, mely ma kivívta magának mind politikai, mind műveltségi jelentőségét; ezen osztály emelése és fejlődése irányulnak soraim is, minek előmozdítására minden figyelmünk összpontosuljon, leküzdve az előítéleteket, mert a világhaladás nem vár mireánk, hanem nekünk kell mozdonyára felcsipeszkednünk.

Ne ringassuk magunkat oly illúziókkal, ha egyes iparunk valamely világ kiállításán dícséretet vagy még érmet is nyert, hogy haladunk, még pedig haladunk párhuzamban a többi nemzetekkel; az csak jelentőség azon tehetőségnek, mit tiszteltetle méltó iparosaink felmutatni képesek, de sehogys azon erőnek, mit egy nemzetnek — ha élni akar — kifejtési kötelessége, ezen erő kifejtésére oly átalakulás kívánatik, mely biztosítsa iparunkat a külostromlók ellenében, mert ha épületünk e főoszlopa kezd dőldezni, utána roskad az egész.

Ha mint oly fia e hazának, ki minden perczét és minden tehetőségét a haza és nemzet ügyében felhasználni törekszik, nézeteimet itt is meggyőződésem szerint el is mondom, méltassa a tisztelt közönség komoly bírálat alá venni, s ha elfogadhatók, ugy hazafias önzetemet megnyugtató, ha el nem fogadhatók, csak arra kérem, engem félre nem érteni, vagy jó indulatomban kételkedni.

Nemzetünk hátramaradásának az ipar terén legfőbb oka az, hogy az iparos osztály leginkább a legvagyonatlanabb rétegekből alakult, s csak a kisebb birtokú nemesség is nem tartá magához méltó foglalkozásnak a kézműipart, holott ez uton leginkább megmentheti magát azon gyors hanyatlástól, melyet az apró birtokok további felosztása egy-két nemzedék közt von maga után. E mellett ők összekötöttésként által az iparnak több tekintélyt s az által, hogy ők képezik a nemzet erejét, iparunknak sok részben nemzetiesbb jellemet kölcsönöznek.

És így jogom van kimondani, hogy: ha nemes fiaink nagyobb része iparosnak nem neveltetik, nemzeti épületünk fedélzet nélkül álland a viharok közepett.

Ne irtózzunk vissza, ha gyermekünk mives napon kormos kézzel talán éppen a kalapács súlya mellett izzad, mert ez izzadás megváltója leendő azon könynek, mely egy haza-igaz nemzet fájdalomért édes hazánk szemében ragyogna, az ifjuak felhevülése pedig szíve hőmérője leendő nemzeté iránt.

Nemes levelünk nekünk csak ugy lehet nemesi okmány, ha azon ősök példait, kik azt részünkre is megnyerték, híven követjük, és valjon ők nem a haza védelme érdemeiért nyerek? mily áldozat volna tőlünk ahoképest mit ősünk hozának, hogy mi hazát és nemzetiséget öröklhessünk, ha gyermekeinket arra a térre utaljuk, melyen egyedül lehet örökölt hazát és nemzetiséget megtartani.

Fonolják meg komolyan tisztelt hazafiai! meglehet elfogultan, de nem tulzott demócrat eszmékkel szölok önközhöz, ugyanazért mellőzöm is, az okok bizonyítékát nem akarván vézöz szivök érzékiségére tappintani, hogy megkíméljem önmagamot e fájdalmak rohamától.

A századokra felvihető családja sarjadékát midőn az ipar küzdterén látni óhajtom, koránt sem értek oly köznap munkást, ki egyeből egy nálunk is keveset nyom a mérlegben, hanem értem azon munkást, ki munkálkodik azért, hogy mesterségét alaposan betanulva önállóságát kivívassa, s így a mesterségek gépies betanulását nem is tartom elégségesnek, most midőn már az előrehaladt nemzetknél az iparnak is éppen mint a jog vagy bölcsészettnek megvannak tanodái.

Csak a tanodailag képezett iparos érzi magát műszerei és mestersége közepett otthon, az egyedül képes művenek oly csinyt és szilárdságot adni, mely képezi azon fokmérőt, melyen a nemzet haladása bíráltatik, és az egyedül képes mestersége tudásában bízza becsültre munkát vállalni, mi nem

csak ő neki, de nemzetének is tiszteletére legyen; avagy nem bizonyítja eléggé a kolozsvári nemzeti színház, mit én ugyan nem láttam, de az előttem ismeretes Kagerbauer képessége elég kezesség a felől itéltem, és valjón szégyenli-e a tiszteletreméltó valódi mester bevallani, hogy ő is valamikor nehéz bárdal durva boronát idomított, és mi tagadhatjuk-e, hogy minden bárdja által elejtett for-gács biztosító alapja az ő szép bírt névének, pol-gári és anyagi állásának.

Le kell küzdenünk az előítéleteket, mert azok-nak tömjenezve nemzetünk iránti kötelességünket mulasztjuk, hiszem is, hogy leküzdendjük, mihelyt nézetem felől nemes anyai szívvel kezdenek bírás-kodni, és határozatlan kimondják a helyest.

Roppan, de csak ily átalakulása az iparos osztálynak biztosíthat egy jövőt, ugyanazért feleb-bezem én ügyet e nemes anyai szívek elé.

Hon leányai azok, kik egyedül képesek a küz-delem alatt lankadó férfi karjait új erőre buzdítani; honleányai, kik keblükben őrzik nemzetiségünk szentélyét, erejét, és kik nevelnek honfiakat; meg-ismertetve velük már zsege korukban a haza és nemzet iránti kötelességet, és hon leánya leand az, ki ez új küzdőterre gyermekeit lelkesíti, megismer-tetve velük jelen nagy feladatunk megoldását s a több gyermekes anya szíve osztatlan szeretetével ölelendi át mindazon fiát, ki a zöld asztal mellett, mind azt, ki az ipar műhelyében feladatát megol-dani törekszik.

Egyesek úgy, mint egyetemen célszerűen mű-ködhetnek, avagy a nő egyetemen nem a munkásság előmozdítója? s így nem lehetne-e buzdító ez átalakulásnak? hiszen az ipar is csak szorgalmat és munkásságot követel, de melytől függ egy nem-zet jövője; mennyivel kedvesebb leand előttünk minden iparczik, lévén az gyermekeink, unokáink kézműve, bárba kellendősége elején nem számíthat európai piacra, megelégedhetünk, ha a küll ipart piacainkról leszoríthatjuk, mert az már egy oly jelenség leand, mi egy nemzet erős voltáról tanu-sodik, és jövőjét biztosítja.

És midőn így hatni kívánunk arra, hogy a kisebb vagyon a műipar által regenerálja magát, s megmentse a családokat a véginségbe bukástól, nem lehet felednünk, hogy a műipar fejlődését a gyárvállalatok egészítik ki, és hogy itt kezdődik a nagyobb vagyon és a társulatok szerepe a hazai műipar fejlesztése körül.

Igy a műipar kisebb s nagyobb fokozatában a gyárpárbat olyan tér, a hol társadalmunk min-den rétege önmagával kereszti működése pályate-rét s gyarapodása eszközeit, s az üzlet mindenik neme azonnal népszerűvé és tiszteletreméltóvá válik, mihelyt abban egy nemzet minden társadalmi réte-gében osztozik.

Buda Imre.

5682—1865.

Hirdetmény.

A bábaságnak tanítása mind Kolozsvárról, mind Szebenben folyó évi márczius elein kezdődik. Az első helyt, hol országos szülő ház is létezik, gya-korlatilag, és a három hazai nyelven, magyarul, németül és románul; Szebenben pedig csak néme-tül és románul történik,

A kolozsvári tanintézetnél rendszerített 24 ós-zón díjra az illető nők már ki vagynak nevezve; de kíváncsok lennének, hogy oly vidékből, hol bábák nem léteznek, egy nagyobb község magára, vagy több egymás mellett fekvő kisebb községek együtte-sen, választásának a magok keblekből egy érte-lmes és jó korban levő nőt, kit a község költségén taníttassanak, és ki azután szolgálatját az illető községeknek szentelje.

Az Erdély nagyfejedelemségbeli kir. főkor-mányságnak N.-Szebenben, 1865-ik évi febr. 18-án tartott üléséből.

Kül- és belföldi levelezés.

Torda, febr. 21.

Éppen apropos esett a 21. számban küldött tordai levélre a tordai hídvám kérdését szellőztető cikke a t. szerkesztőségnek, s megvalljuk, hogy az érintett levélnek commentár nélküli megjelenése egy kissé megdöbbentőleg hatott volna a jogegyen-lőséget nem csak a papíron, hanem gyakorlati élet-ben is alkalmaztatva látni óhajtó hazafiaknál, mert eltekintve attól, hogy a feudális korból falak le-dőltek, az osztályok közti szigorú rekesz, mely a nemes, polgárt, parasztot elkülönző, megsemmisült: kérdjük, miért nem mondhatna le valjón a nemes ember az általa hozott tömörkedő áldozatok után, a kiváltságosság ezen foszlányairól is? főleg midőn a hídvám, mint éppen Tordán, a városnak csak-egyedüli jövedelmét képezi; s midőn a szinte ro-skadó állapotban levő hid újabb helyreállítása a tordai városi község jelenlegi zilált pénzügyi állapota között szinte a mesék országába tartozik. A t. szer-kesztőség után mi is elismerjük, hogy a vám-pénz-alap megpendítése, ha nem is oldaná meg e ma-gában véve ugyan csekélynek látszó, de nagy horderelő bíró kérdést, de kétségkívül ez idő sze-rint a legjobb expedienst. Jól tudjuk, hogy a mivel-tebb rétegekből nincs nemes ember, ki egy pár kr. vámért szót tett volna vagy tenne, de ha tekintetbe vesszük, miképp a szomszéd Aranyosszék nagy része úgy nevezett becstelensé czondrás nemes em-ber, csodálkozni nem lehet, ha a vám felügyelő

ismeretes humanitása mellett is kellemetlen vita-kozások történtek, s az is nem a néhány krajczár vámért, hanem inkább azért, mert a felsarkantyns nemes ember inkább megkívánja, hogy már a pózfájáról is valaki nemességét kiolvassa; már pe-dig ily Lavateri arc-ismével ritka bir, a kutya-bőrök pedig sokkal inkább megszáradtak, sem hogy a birtokost azok szagáról felismerni lehetne, ha szintén a vámos kitűnő szagjár is volna.

A mlgs főispáni helytartó ur a hídvám iránt tett provisorius intézkedéseit egyébiránt mi is megelé-gedett örömmel vesszük, feljogosítva érezvén ma-gunkat azon reményre, hogy ő mlgs is e kérdés végeldöntését csak is az alkotmányos utón reméli.

Ezen alkalommal bár levelezője hivatását be-tölti, újsággal is szolgál, társas életünk azon-ban oly meddő, hogy semmi érdekes nincs; mert az, hogy városunk bűlése ebei annyira meg-szorodtak, hogy főleg esténként még izmos ge-rundium nélkül is alig járhatni ép bőrrel és ruhá-val, nem új; hogy a pénz uralkodó szüksége miatt úgy szólva minden második ember a sors kényeit vadássza, lutrizik, birbeszezik, szintén természetes; de hogy Izrael némely fia exempli gratia Eisen, a szerencsét próbálók jóhiszeműségével gorombán visszafut, ez talán nincs rendén, ugyanis fenálló kormányi rendeletnél fogva egy eredeti sorsjegyről több igérvényt egyenlő kibocsátani tilos. Eisen uram azonban leleményes módon el vissza a könnyen hívők és ezen kezelési módjában járhatlanok bizal-mával, mert a nekik Bécsből eladás végett küldött igérvényekről számtalan részletekben más igérvényeket ad ki, még pedig feleslegzett áron, s minthogy az ily tilos igérvények által a bélyeg-patus ellen is vétett, mint halljuk Eisen uram üstökébe akad a financia, s lesz módja eldőlteni Jeremiás siralmait; de óhajtható volna, hogy ezen rászédés mesterségeért, valami egyéb nem putarem is érje.

Róman bálunk is volt a román joghallgatók felsegélésére, de mint halljuk nem hozta meg a várt eredményt, minek, mint avatottak beszélnek, a jegyek rendetlen kezelése lett volna egyik fő oka; nők szép számmal jelentek meg, tánczos kevés, a bál királyné nevéit, hogy ki nem írhatjuk, annak oka a felügyelő, mert éppen a táncsterem aj-tajában állva oly hatalmas miskásan (már magyar-vagy német miskásan, ő tudja) eresztette a szí-var füstöt, mi talán privilegiuma, mert bál alkalmával és nők között tán itt sem szokás, hogy biz-es alig tudtam a fehér ruhát a pirosról, annál ke-vésbé a szépet a kevésbé széptől megkülönböztetni. A zene oly rossz volt, hogy a spanyol inqui-sitio vallató eszközeinek is megjárta volna; az étel-ialt mint rendesen a Mátyás király vendéglőjében szokás, jó és nem túlságosított árú, úgy szintén a szolgálat is pontos volt.

Említés nélkül nem hagyhatom a bál rende-zők azon főnem tapintatát és a jelen volt magyar fia-talság iránt kimutatott azon lovagiaságát, hogy ugyyszóva minden 2-dik táncz csárdás, vagy kör-táncz volt.

Aranyosi.

Belső-Szolnokból, febr. 14.

A „Gazetta Transilvaniei” közlekedési száma-jai egyikében egy belső-szolnoki levélben tudósító pa-naszodik, hogy a román nemzet, különösen a tör-vényszéknél, nincs kellőleg képviselve. Ezen állítás cáfolatának elég legyen megemlítenem, hogy mint olyan peres embernek a napokban peres irataim között egy véletlenül oda szorult előadási iv került kezembe, a melyben a jelen volt ülnökök neve fel-van jegyezve, s azok között mind a négy jelen volt ülnök román nevezetű, tehát egyetlen magyar sa-vazó se volt. Még ha így sincsenek megelégedve s zugolódna román honfi társainak, méltán kérhet-jük, mi kellene még. Kiknek okuk lehetne zugo-lódásra, hallgatnak, s kik minden lehető előnyben részesülve zugolódna, s többet kívánnak. Ilyes alaptalan közleményeket lehetlen szót nélkül hagyni.

Hogy közlekedésről csak jogvégeztet egyének alkalmaztatnak a megtűrt hivatali állomásokra, azt halljuk, s hogy ilyenek többen vannak magyarok azt hisszük, hogy közlekedésről ezekre is van figye-lme, megengedjük; talán ezen körülmény esik ne-hezen azoknak, kik a lelkek szám aránya szerint szeretnék kiosztani a hivatalokat, melyeket egy magyarnak se jutott eszébe tőlük irigyelni.

A múlt szombaton volt a jótékony nő-egylet tánczvigalma, melynek jövedelme, a költségeket nem vonva le, szinte 400 frt, mi nálunk hallatlan jele a közlekedési pénztelen napokban az ügy iránti érdek-ségnek s részvételnek. A jövedelem szaporítására nagy befolyással volt a bál utáni picizulás vigalom, a melyben 3 tiz krajczárosért éjfélle lehetne mulatni s enni, inni a bál maradékából.

Ma hétváráunk a gabonaművek árának szerfelett leszállása tette feltűnővé, és még így se-kelt el a behozott mennyiség, hanem nagy rész-ben visszaszállított. Z. Z.

Hazai intézetek.

A „Victoria” társulat azon legfontosabb kérdésben, hogy egy szakértő s megbízható ke-elő igazgató állítsák az intézet élére, két bizottságot nevezett volt ki, egyiknek feladata volt a helybeli

ajánlkozókat kihallgatni, a másikkal a pesti s po-zsoni ajánlkozók és ajánlottakkal érintkezni. Az utóbbi megbízatás alelőke Hincz György s alapító tag Kiss Mór urakat érte. — E kiküldött bizottság bazeérkezvén, tegnapelőtt délután e kérdésben ala-pító bizottsági gyűlés tartott, a mikor is a hely-beli bizottság előke jelent, hogy helybeli vállal-kozók nála nem jelentkeztek, egyiket az itteni szak-emberek közül maga szolgált fel, de kitérő választ adott; mire Hincz ur referálta eljárásukat. Pesten és Pozsonban hat hét egyéniséggel érintkeztek, ki-eket kisebb nagyobb mértékben ajánlottak ugyan nekik az ottani részvényesek. Azonban a többi fe-lét kitűnőleg lőn ajánlva az irodalmi téren is szép-tolla által ismeretes Galgóczi Károly, kit Hollán Ernő levélben ajánlott mint szakképzett és jellemes embert. A bizottság Deák Ferencznel, b. Eötvösnél tisztekedett s több ottani celebritásoknál látogatást tett, s Galgóczit egyhangulag ajánlották, s szeren-csét kívántak a sikert ígértek ezen egyesületnek, melynek élére Galgóczi állítatnék. Ennek folytán a kiküldöttek átvették Galgóczi urnak elég mérsé-kelt, s a többiekkel sokkal szerényebb feltételeit. Az egyesület helybeli bizottságja pedig egyhan-guan Galgóczi urat megválasztá kezelő igazgató-nak, s meghatározta, hogy vele az egyezés meg-kötessék. Az intézet szabályainak megerősítését minden órán várják.

A m.-vásárhelyi gazdasági egyesület érdekeiben. A kiskert a m.-vásárhelyi gazdasági egyesület érdekel, sziveskedjenek egy rövid érte-kezletre megjelenni, Maros-Vásárhelyt a naphoz címzett vendéglőbe, márczius 1-ő napján délelőtt 9 órakor.

b. Bánffy János.

Nemzeti színház. Füredi Mihály bar-madik fellépéssel „Szévilai borbély.” Az est hősnője ez uttal is Dálnoki Róza volt, ki mind végig ke-délyesen s könnyűséggel énekelt. A Proch féle ne-héz változatok a legszebben sikerültek az ének leczke alatt. Almavivát Fektér, Basiliot Totbfalusi, Bartolot Albi elég precisióval adták. Figarot Fü-redi játszta.

Febr. 21-kén „Egy a mi néplünköl.” Szath-márinak annyira force szerepe Stern, hogy még akkor is kitérni benne, ha olyan gyarlón foly le az előadás, mint például ez este is. A „cabinet noir” emberét Odrí sok ügyességgel adja. Szeret-nők többször is látni az ilyen faj szerepekben. Boér a mestert kifogástalanul adja. Közönség nem sok.

Febr. 22-kén. A mára hirdettet „Nabuco” hely-et Füredi ur rekettsége miatt „Dunanan” szin-padunkon ez uttal 18-adszor. Az előadásban a fo-lyékony-ság s az ének részében a corectség egy látszik olyan mértékben marad hátra, mint a milyen arányban a darab előadása halad. A legnagyobb részben sokkal gyengébben folyt le most „Dunan-nan”, mint a második vagy harmadik előadása alkalmával. Pamellát Szabó Pepi ez uttal is szokott ügyesség, otthonosság s eleveniséggel adta. Toi-lette kitűnően csinos, a mi színpadon legelső kel-lekek egyike, s a közönség iránti figyelem jele. Patroclushan Dálnoki utol érhetlenül jó, a világ bármely színpadán fölléphet benne. Timpanonba Institoris úgy bele élte már magát, hogy különösen az első felvonásban farszító solóját csaknem egy szuszra vágja le.

Febr. 23-kán. „Az égben!” Balázs Sándor vigjátéka. Szemirámina Follinusnének egyik legki-tűnőbb szerepe. Az első felvonás végén kültői ih-letsége, Tiffi halála feletti fájdalma, s végre az ebéd jelenet ma is legjobban sikerült. A lelkes féle szerepek Boérnak legjobban alakjai közé tartoznak. Szabó Pepi (Gapár) valóságos mintá képté adta azon szemtelen irodalmi kelnereknek, kik Aranyról per „Jankó barátom” beszélnek, s kik minden har-madik szavóban azzal fenyegetik a világot, hogy szerkesztőnek állanak be. Az eleven kis vigjáték folytonos derűtlenségben tartá a kevés számú közö-nséget.

Különfélék.

+ Legközelebből tartott utolsó redouti álár-czos bál nem volt népes, de elég élénk volt. An-nál többen lesznek majd a carnavalon, mely nálunk a gyermekek kiváltságos mulató napja szokott lenni.

+ A tegnapelőtti esti posta a nagy hó miatt kimaradt. Az olvadásnak indult roppant hó aligba ki nem csalta a Szamos medréből, kivált ha az idő még jobban meglágyul.

+ Figyelmeztetjük olvasóinkat lapunk hirde-tési rovatában Stein Jánosnak III. Napoleon „Julius Caesar” című élet és korrajza előfizetési felhívá-sára. A kiket érdekelni fog e roppant zajjal foga-dott mű, azok bizonyosan sietni fognak megrende-lésekkel. A kiállítás a legfényesebb lesz, s a mű megjelenése után azonnal szétküldetik a megrendelő s előfizetőknek.

+ Sümegről írják, hogy e f. hó 17-én kezdve négy napon át olyan hóvizatar volt, hogy a közle-kedés teljesen megszűnt, sőt még lakából sem muldultatott ki senki. Több házat úgy eltakarta a hó, hogy a lakosok a zivatar után csak a kémé-nyen jöhettek ki. Egy ökrös szekeret, melyen egy

gazda leányával a malomba igyekezett, a vihar besodorta egy árokba, hol üdönapra az apát és gyermeket megfagyva, az ökröket még életben találták.

+ Közlekedési számunkban említett gyilkossági eset egy látszik csak kósza hír, miután a helybeli rendőrségnek semmi tudomása a dologról.

+ A magyar országgyűlés összehívásáról a „Concordia” jól értesült bécsi levelezője ezeket írja: „Biztosíthatom ön, hogy a magyar országgyűlés még a nyáron össze fog hívatni. Azon kérdés, vaj-jon egyszerre fog e egybehívatni a horvát ország-gyűléssel, még nincs eldöntve, de ez a bízható dol-gok között tartozik. A m. udv. korlátnokosság elba-tározta egy új osztály alakítását (IX. oszt.), mely kizárólag országgyűlési ügyekkel lesz foglalkozandó, s ezen osztály vezetői Pápay és Barthos udv. ta-nácsosok lesznek. Ez osztály többi személyzetéről még bizonyos nem tudunk; de mondják, hogy Dobrzensky udv. tanácsos osztályából Cimponeriu fogalmazói segéd, Beke alkortátnok osztályából pe-dig Zádor fogalmazó fogának ott alkalmaztatni.”

+ A magyar országgyűlési előadóul, mint a „P. L.” értesít, az udv. korlátnokosság Pápay udv. tanácsost szemelte ki, a kire a sajtóújs is lesz bízva.

— A „P. Napló” írja: Megjelent a „Buda-pesti Szemle” új folyamából az első füzet. Tizen-három nagy iv, tehát jóval több, mint a mennyi egy füzetre igérve volt. S tartalma nagyobb részét (n. m. tizenegy ivet) Deák Ferencz értekezése fog-lalja el. „Észrevételek Lusitani Venczel ily című munkájára: Das Ungarisch Österreichische Staats-recht, a magyar közjog szempontjából.” Nem is-merünk fontosabb, több érdekű és tanulságosabb érte-kezést az összes magyar közjogi irodalom terén. A magyar közjog több főkérdése: az örökö-dési jog, a practica sanctio, a magyar törvény-hozás jogai, az utasítások kérdése stb. stb. közjogi és jogtörténeti tárgyalás alá vannak véve ez érte-kezésben, s minden oldalról vitatva s alapos jog-történeti nyomozással és erős kritikával, mely min-den ellenvetést megdönt, minden kétséget kizár, napfényvilágosságra vannak helyezve. Lesz alkalmunk e nagy érdekű cikkre, melynek megjelenése nagy esemény közjogi irodalmunk terén, többször is visszatérni. Itt ez uttal legyen elég megjelené-sét jelenlünk; legyen elég megjegyeznünk, hogy e szoros tudományos értekezés mindazon tulajdo-nokkal, melyek styl tekintetében is oly kiválólag jellemzik mindazt, a mi Deáktól ered, nagy mér-tékben bír: értjük az előadás rendkívül világos, szabatos voltát s nemes egyszerűségét.

+ „Julius Caesar” magyar fordítását Ráth Mór az Emich Gusztáv nyomdájában a legnagyobb gondnal eszközöli, hogy a magas szerző láthassa, miszerint a magyar nyomdászat a francziával egy színvonalon áll. A papír alakja a legnagyobb 8-ad rét, a szövég egészen új erre a célra üntött be-tűkkel nyomatik. A császár és a hozzá közelebb állók számára dupla velin papíron diszpeldányok huzatnak le. 4-ed rét alakban, melyek a franczia kiadásnak a fejedelmek számára készített példányai-val a pompás kiállításban versenyezni fognak. Hogy a magas szerző mily figyelmet fordít az általa engedélyezett magyar kiadásra, onnét is látható, mert a fordítóknak (Gregus és Székely) neveit jóváhagyás végett elébe kellett terjeszteni; azonkívül a magyar kiadás minden egyes íve a császári cabinetbe küldetik approbatio véget, mire Ráth Mór szerződésileg kötelezve van.

+ Gr. Apponyi György és társai még a múlt év elején folyamodtak egy társulat alakításá-ért, melynek célja a nemesebb dohány-fajok ter-mesztésének eszközölése, s annak a külföldre lehető szabad kivitele volna, s mely elvben már a legma-gasabb jóváhagyást is megnyervén, részletesen ki-dolgozott alapszabályait a legközelebbi napokban terjeszté fel megerősítés alá. — E társulatnak — írja a „P. H.” egy hosszabb cikkében tagja le-het minden, ki vagy magára, vagy többekkel ösz-szeállva 30 holdnak dohányval beültetésére magát kötelezi. A társulat egyelőre 10,000 holdon akarja megkezdeni működését, saját ráktárai lesznek, me-lyekben a tagjai által termelt dohányt ellenőrség mellett fogja addig tartani, míg azt a külföldre ki-viheti. Tagjaitól azonban készpénz-fizetés mellett váltja be a termést, sőt előlegeket fog azoknak ad-ni, s a mi nyereség az uthoni beváltási és a kül-piaczon leendő eladási ár közötti különbségből származik, azt egy évben egyszer tartandó számadása alkalmával mint osztalékot tagjai közt szét fogja osztani. Levonván, a mint magától értetik, előbb a kezelési költségeket.

+ Pádában, mint a „V. Z.” írja, 12 egye-temi tatulót s 3 napszámot elfogtak, mivel az előb-béknél talált iratokból s egyéb compromittáló esz-közökből, részint néhányunk vallomásaiból kitért, hogy egy társulat volt alakulóban, mely az esetre, ha va-lami mozgalom törne ki, ahhoz csatlakozni vagy a körülmények szerint annak élére állani szándékozott.

+ Lengyelország újjászervezése, a „Ozas” szerint Miljutienak Varsóba érkezése után azonnal végre fog hajtani. Hir szerint Lengyelország 16 departementra fogna osztani, nem 27-re. Megjegye-zendő, hogy a ma Bécsbe érkezett varsói hivatalos és más lapok, e hó 15-dikéig, egy szóval sem említik e szervezést. Más varsói hírek csak új el-

téltetésekről beszélnek. A múlt héten ismét mintegy 300 egyén vittetett ki Szibériába és Oroszországba; az iskolából a hajdani Lengyeország térképei ki tiltattak, Litvániában a nemesség igazolását kezdték meg. Az orosz kormány reméli, hogy a köznemesség nagy része nem tudja bebizonyítani nemességét, s azt ekkép el fogja veszteni.

+ A szerencsétlen Hugó Károly, mint Párisból írják, el van fogva. Valakinek 250 frankos erszényét sajátította el. A tudósítóval együtt azon szomorú reményt tápláljuk, hogy e tett nem erkölcsi romoltságból, hanem elmezavarából származik, s a törvényszék át fogja látni, hogy nem bűnös, hanem beteg van dolga. Irja még a tudósító, hogy a szerencsétlen költőnél, ki mindig éhbálról panaszkodott s nem szűnt meg követelni, hogy mások adakozzanak számára, igen tetemes összeget találtak különféle értékpapirokban.

+ Egy párisi tudósítás, mely Royer Collard halálát jelenti, egyszerűen egy régi adomást legít fel életéből. Midőn 1852-ben Napoleon L. kevéssel az államcsíny után — de még mint elnök — a jogegyetemet meglátogató, Royer Collard éppen felolvasást tartott. Az új vendég cseppet sem hozta ki sodrából, ő egész nyugodtan folytatja előadását. Napoleon hozzáfűzte: „Őn bizonyára fia a — híres Royer Collardnak?” „Nem, válaszolja ez, csak unoka vagyok, miként ön.”

+ Varsóból írják február 15-éről: Lengyelország centralisták értelemben leendő reorganisatiójának terve, melyet innen táviratilag jeleztek, azt állítván, mikép az már ide érkezett, mindeddig egészen ismeretlen a helybeli hivatalos körökben. E hó 10-én terjesztettek ugyan szét a városban plakátokat, melyek körülbelül azt tartalmazzák, a mit az érintett távirat, azonban a kormánynak semmi tudomása sincs a dologról, s a bir inkább tapogatózásnak tartható. Kormány körökben eddig, csak az igazságügynek szándékba vett reorganisatiójáról voltak értesülve, de a mit erre nézve hallhatni, éppen nem mutat bátorozott centralistikus irányra.

+ A szövetségtanács a Bécsben levő sveczi ügyviselő buzdítása folytán még egyszer tesz lépéseket Langievicz tábornok szabadon bocsátására iránt. — A zürichi lengyel comité azon kérdésre: nem volna-e hajlandó az állam, az új még fel nem épített „Taufen” kastélyt lengyel rokkantak lakatnyáján átengedni? azt válaszolta a kormánytanács: mikép nincs azon helyzetben, hogy ily intézetnek Zürich kanton területén leendő felállítására segítséget nyújthasson.

+ Lengyelország reorganisatiójáról írják a „Brestl. Ztg.”-nak Varsóból, hogy csakugyan érkezett oda Pétervárról ily terv, de nem igaz, hogy az már megerősített volna, sőt éppen a varsói főhatóságnak véleményezés végett küldött az meg. A külföldi lapok, melyek a szervezés híre közlék, lefoglaltattak Varsóban. A brüsseli „Nord” pedig az egész szervezési birt kholtnak állítja.

+ Varsóban febr. 17-én ismét két halálos ítélet hajtottat végre. Az elítéltek egyike egy varsói polgár, Szafarek Emánnel volt; a másik Vatzkouski Sándor, volt tanuló a sz.-pétervári egyetemen. Az ítélet szerint mindketten nagy részt vettek a legutóbbi fölkelésben: az első mint a Wielopolski elleni merénylet fő indítója; a második pedig többi közt 52 topographiai térképet idegenített el a pénzügyi-departementek levéltárából s azokat a fölkelőknek megküldte. Mindketten kötélt által végeztek ki a citadellában. A grodnoi kerületben, Bajki faluban, szintén kivégeztek jan. 23-án egy polgárt, Swientorzeskit.

+ Megjegyzés Napoleon herceg bálján. 1829-ben az orleansi herceg ugyanazon termekben adott táncestélyt, hol most Napoleon hg., s arra szintén igen nagy számban volt hivatalos az akkori világ nevezetessége. Akkor mondá Salvandy azon emlékeztetés szavakat: „Nous dansons sur un vulcan” (vulkán fölött tánczolunk). A herceg mostani bálját is megtisztelték egy ilyen mondattal, csak hogy a mondat szerzője nem ismeretes. A parodia következő: „Nous dansons sur le Vatican” (a Vatikán fölött tánczolunk).

+ A bécsi diplomatiái és nem diplomatiái világban némi feltűnést tett, hogy a Hesperus (művészeti) bálón az orosz követ rendcsillagával, Couqui kisasszonnyal, a bécsi udvari opera ballettáncosnőjével táncolt. Ez esetről sok mindenfélét sutognak, s beszélnek, hogy az etiquette ellen elkövetett e botlás a követ urnak majd sokba került.

+ A d o m a Napoleon császárról. Az idősebb Legouvé „IV. Henrik.” című drámát írt, melyet a censura betiltott, s később a császár elé terjesztett. A császár a munkát átolvasván, csak néhány szót törölt ki belőle, mint Legouvé a királylal mondat: „J' ai peur.” (Félek). „A király félme e pillanathon történelmi tény”, jegyezte meg a szerző a császári kihallgatás alkalmával. „Un souverain peut avoir peur, mais il ne doit jamais le dire!” (Lehetséges, hogy király fél, de soha sem szabad azt kimondania) felelé a császár.

+ Washingtonból jan. 26-áról írják a „Gy. Közl.”-nek: A világbírt Smithsonian-intézet tegnapelőtt éjjel kigyuladt, egész éjen át lángokban uszott, s tegnap reggeli 5 órákor réz teteje beomlott. A tűz oka egy néhány nap előtti felállított kandalló csőve volt, mely az épület tetején vezetett ki a kéménybe, s közel lévén az éptüfákhoz, meleg-

sege ezeket lángba borította. A vegyes képtár és a Stanley-féle indas képtár egészen megsemmisült, a híres „baldok” gladiátor” kivételével, mely megmentett, noba az is sérült állapotban. A felolvasóterem tökéletesen a lángok martalékává lön, egy a természettani muzeum is, mely küftudomás szerint dr. Have Robert minden nevezetes műveit magában foglalta. Az igazgatótanács tereme, az intézet minden eredeti levelezésével, könyveivel, s az alapító lord Smithson Jakab minden személyes ereklyéivel szintén megsemmisült, egy a magneticus és meteorológiai észlelde, és a csillagda is a déli toronyban. Legnagyobb erőlködés és gond mellett mégis egy korlátozott az oltók a tűz, hogy a palota egész keleti szárnya a hivatalnokok lakásaival épen maradt; s a tűz nem hatván le a 2-ik emeleten alól, az egész könyvtár, nyomda, kiadóhivatal, a természetrajzi gyűjtemény és szoborcarnok épségben maradt. Az épület felső falai, egy két torony is tetemesen megrepedeztek, s így alkalmasint ezen részeket le kell szedni, mielőtt újra felépíthetők. Az igazgatótanács a kárt fél millió dollárra becsülte, nem számítva természetesen azon veszteségeket, melyeket kipótolni pénzzel nem lehet.

+ A „M. S.”-ban olvassuk, hogy a bécsi egyetem oláh ifjúság minden évben nagy ünnepélyllyel szokta megülni az ó-Sylvester estvét. Ez idén igen nagy volt az ünnepők száma, mert 80-ra menő egyetemi hallgatók kívül a reichsrath oláh tagjai is jelen voltak. Az összesereglettek egy az ifjúság kebeléből alakult zecakar mullattatt, mely többnyire oláh táncokat és dalokat játszott, melyek mind egyig a legnagyobb tetszésben részesültek. Utoljára Buchenthal Kosztache lovag joghallgató játszott el zongorán egy maga szerzette oláh indulót, mely a jelenlevő Axente tisztelekre Axente-indulóknak nevezett el. Nevezett induló nyomtatásban is megjelent.

Nyilvános köszönet.

A febr. 12-ére Vajda Szt. Ivánra tervezett, de közbe jött akadály miatt részben megbukott, táncestélyen bereszteltki segéd pap tisz. Nagy Albert ur egyházunk segélyezésére 10 ft o. é. adott kezemből azou megbízással, hogy legjobb belátásom szerint a vajda-szt. iváni egyház javára fordítsam.

Ezen aldozatkészséggel nyújtott szives adományt egyházunk nevében nyilvános köszönetet mondani kedves kötelességemnek ismerem; kifejezve egyszermind, hogy 5 forintot iskolai tan eszközök beszerzésére, 5 forintot pedig az egyház leg-sürgetőbb szükségéi fedezésére fordítani bátoroztam.

Vajda-Szt. Iván, febr. 12. 1865.

Bod Sándor,
ref. pap.

Politikai hírek.

Austria. A „Triest. Ztg.” írja Paduából febr. 15-éről: A paduai egyetemi diákok ismét rosz dolgokat követtek el. Nem valami kisebb nagyobb mértékben lármás tüntetésekről van szó, hanem valószínű összeesküvés fedeztetett föl a napokban. A rendűrség ugyanis már régibb idő óta figyelmeztette volt, hogy az olasz cselekvési párt az utóbbi kedvezőtlen tapasztalatok mellett nem veszté bátor-ságát czéljai kivételére vonatkozólag, s nem hagyott fel a velencei területen rendezni kitzűzött forradalmi terveivel, sőt készülleteket tesz azokhoz febr. végével, vagy mart. elején újra hozzálátni.

Angolország. A febr. 16-ki londoni lapok kizárólag III. Napoleon megnyitott beszédét elemelik. A „Times” így nyilatkozik felőle: „Egész éven át nem jelenik meg oly nagy érdekű és nagy fontosságu nyilvános okmány, mint a trónbeszéd, melylyel a francziák császára a császári törvényhozó test ülését Párisban megnyitja. Királyunk trónbeszédei ehez nem hasonlíthatók, mert a ben-nük foglalt előterjesztések többnyire csak program-ját képezik oly ministeriumnak, mely lehetőleg el-vezteszti a hatalmat a kivitelhez; míg azon közön-ség, melyhez a francziák császára fordul, jól tudja, hogy ő képes valósinni terveit. Angolországban a legfőbb hatalom úgy meg van osztva, hogy annak nevében egyes ember az országhoz sohasem szólhat, míg a franczia törvényhozás, a császár ajkáról oly hatalom szavait hallja, mely minden hazai és kül elvek, minden közigazgatási, vagy törvényke-zési kérdés fölött véglegesen határoz. Ez évben a béke érdekében, s az egész világnak kedvezőleg szólott a jóslat, s a császár a szabad kereskedés tanaira, a polgári és társadalmi, a politikától kül-lönböző szabadságra nagyobb mérvben kiterjeszti pártfogását. Találunk azonban sok és nagy héza-gokat. Öröndetes leendett hallanunk, hogy Fran-cziaország jó lábón áll Európa többi hatalmaival. Szerettünk volna értesülni a felől, hogy Francia-ország annyira jutott a katolicizmussal való kibé-külésben, mint ballomás szerint Olaszország; ha már János templomának bezárásához meghívtak, sajnáljuk, hogy egyuttal a franczia szárazföldi és tengeri haderő tetemes és valósigas szállításáról nem értesülünk, mi ezen áldásteljes állapot tartó-sága felől biztosítva bennünket.

A „Post” a franczia császár leglelkesebb vé-dője így ír: „A császár, ugymond, mesterileg vá-zolta Franciaország érdekeit és Európa politikáját. Jellemének hiányos felfogását megczáfolva a kül-politikában mint conservatív, a belpolitikában mint

reformator lép fel. Annyira decentralizálni kívánja a kormányt, hogy a közönség helyi ügyei vezeté-sében részt vehessen. Nem üres ígéretek ezek; azon fejedelem részéről, ki már is annyit tett, országa valódi jóléte és külnagysága érdekében. Hosszabb ideig ült a franczia trónon, mint nagybátyja, a köztársasági és imperialistikus kormánybatalmat is tovább gyakorolta. Időközben tett annyit Francia-ország beljöléte érdekében, mennyi katonai dicső-séget szerzett neki császári előde, és a mai Fran-cziaország sokkal hatalmasabb, mert gazdagabb, mint valaha volt. Az olasz ügyben érdekelteteket e beszéd újra megnyugtatta. Bár mit mondanak a császár tavali congressus javaslatáról, a herceg-ségi kérdés jelen állása világos képt nyújtja a császár ama mondatának, hogy a kard sokszor ketté vágja, de meg nem oldja a kérdéseket. Az Austria, Poroszország és német szövetség közötti viszály most éppen olyan éles, minő egy év előtt a dán-német viszály vala. A háboru csak más térre vitte a harcot.” A beszéd azon helyében végre, mely a nemzetiségek tanát említi, a „Post” éles intelmet talált, a német hatalmakhoz, melyek a nemzetiségi elvet észak Schleswigben nem veszik figyelembe.

A „Daily News” nemcsak békésnek, hanem szabadelvűnek is tartja a franczia trónbeszédet, no-ba a szerint a haladás felől, s nem önkormány-zatból származik. Ez talán nem egészen a császár hibája. A kereskedelmi politikával példán, alig van ember Franciaországban, ki a császárhoz hason-lítva, nem reactionarius. A János temploma előtti franczia diadalivre a „Daily News” is a többi lap-hoz hasonló guny szavakat mond; például ezt: „Soká lesz még hogy a második császárság egy újabb diadal ivre a következők irhassa: „A fran-czia iskolamesterek dicsőségének, ama diadalokért, melyeket a népnek Európában csaknem példátlan tudatlanságán kivívtak.”

Franciaország. A franczia lapok jobbra mindnyáján a császár beszéde felett vezércikkkez-nek. A „Constitutionel”-ben maga a szerkesztő di-cséretekkel halmozza el. „Tehát a béke korszaka kezdődik, oly békés korszak — ugymond — a mely termékeny fog lenni, mert diesteljes; oly békés korszak, a mely nem kevésbbé fogja magát kitzű-tetni a közvagyon szaporodása, mint mindenkinek s egyeseknek törvényes jogai tiszteletben tartása által. A császári kormány minden előítéleten, min-den pártszenvedélyen felül áll; egyedül az igazság által engedi az magát vezetetteti szb. Ezt megkö-zelő hangon beszél a szintén napoleonista „France.” A császár beszédei — ugymond — kormányának történelmi táblái; alapelveit fejtik azok meg, s tet-tei vannak rájuk röviden följegyezve. A beszéd je-lenezése kifejezése nyugodtságot s elhatározottságot jelent, és azon esélyességet, mely a kényes kér-désekben és sajnálatraméltó összeütközésekben a politikai belátás valódi kifejezése... A császár, uralkodása kezdetétől fogva most legelőször mond-hatá ki ama nagy szót: béke, nem csupán, mint óhajtat, hanem, mint országunk politikájának va-lódi kifejezését. Midőn a császár bezárja a harez templomát, azzal az európai társadalomnak egy-szersmind bizonyítékot nyújt mérsékelt politikájáról, s nemzeti munkásságunkat a béke viadalmi felé irányozza... Olyan erősen megbolygatott társada-lomban mint a miénk, úgy szolván egyenkint kell lerakogatni a köveket, míg az egész épület elké-szül, s az alaptervet ki kell terjeszteni, s emele-teket kell rakni, mielőtt az épület betetőzése lehe-téges volna. A független szabadelvű „Temps” sa-jnálkozását fejezi ki a felett, hogy azon nap, midőn a nagy államtestek ünnepélyes gyűlésben jöttek össze, s melynek az uralkodóra nézve a kegyelem-osztás napjának kellene lenni, ismét komor nap volt a sajtorra nézve: fölemli az „Independent de la Charente Inferieure” második megintését. A de-mocrat-imperialis „Siécle” legnagyobb öröme az szolgál a trónbeszédben, hogy a nemzetiségek el-vét megerősítve látja benne. E szavak — mond Havin — élénk viszhangra fognak találni Európá-ban. A „Presse.” A békés munkálkodásra serken-tést tartja a trónbeszéd legfeltűnőbb passzusának; de megemlékezve az 1863 nov. 5. beszédre, nem bírja megtagolni azt, mert akkor a császár így szólott: „Delen mint Északon hatalmas érdekek követelnek még megoldás. Avagy örökké tápláljuk-e a határtalan készülődések által a kölcsönös bizal-matlanságot? Am vegyünk magunknak bátor-ságot arra, hogy a nyavalygós és ingadozó állapotot, habár áldozatokba kerülne is, állandó és rendes helyzettel váltsuk fel. Két ut áll előttünk nyitva: egyik béke és kibékülés által vezet a haladáshoz; a másik, — azon nyakasságnál fogva, melylyel az összereszkadó multat fenntartani akarnak, — előbb több szükségépk háborura fog vinni...” Ez idézést ily szavakkal zárja be: „Valjon talán felváltatott már 1863. nov. 5-ike óta Európának nyavalygós és ingadozó állapota valami állandó és szabályszerű helyzettel?”

A „Jour. des Debats” nagy meglepéddel hallja, hogy a messze világrészekbe küldött expe-ditiók végüket érik, s hogy a sept. conventio pon-tosan végre fog hajtani; azt azonban sajnálja, hogy politikai szabadságról még ez ideig nincs szó, s hogy az épület betetőzése, mely oly sokszor ígértetett már, s melyet a nemzet többsége oly nehezen vár, még most is messze távolban maradt.

Páris, febr. 17. Holnap jelenik meg a párisi érsek körlevele az encyclicáról; a „Patrie” szerint nagyon független szellemben van tartva. Chigi a pápai nuncius csakugyan elhagyandja Párist.

Olaszország. Turin, febr. 16. A florenzi tudósítások egyre azon lelkesültségről szólnak, mely-nek a király tárgya. Florenz most oly élénk, a milyen már rég idő óta nem volt. A színházakba és a corsóra tolongnak a tömegek a királyt látni s hangos éljenzésekkel üdvözölni. Még az ős ne-messég is, mely az egységi törekvésektől eddigelig távol tartotta magát, s melynek tagjai legnagyobb részt mindez ideig toscanaiaknak nem olaszoknak tartották magukat, a király ide érkezése óta ked-vező irányban változtatta meg nézeteit; a főváros áttételének ezen eredménye nem csekély értékű. Hogy a király várakozáson fölül könnyen bele éli magát új székvárosába, nem csodálhatni azon rend-kivüli szíves bódolat mellett, melylyel minden irány-ban találkozik a toscanaiak között. A király teg-nap fogadta a turini községtanács küldöttségét; az elfogadás nem igen szíves lehetett; a turini lakó-ságnak, nem a községtanácsnak mondott köszönetet.

Az orleansi püspök egy körlevelében magya-rázatot irt az encyclicáról; a pápa ezért megdicsér-te, s a kifejtett elveket magának ismerte. E körül-mény nagy fontossággal bír Olaszországra nézve is, mert Dupanloup az olasz egységi genesist ille-tőleg éppen oly illiberalis, mint liberalis a dogmákra nézve. Szerinte Olaszország törekvése, machiavel-lismus, ravasság, árulás, és erőszak; ha tehát a pápa elfogadja Dupanloup ur levelének értelmét, indirecte kimondja, hogy a kibéküléstől Olaszor-szággal, távolabb van, mint valaha. A hangulat, e tekintetben, a vaticanban oly bátorozott, hogy a mi-dőn ez ügyben egy franczia bibornok-senator kér-dést intézett Antonelli bibornokhoz: ez a „France” szerint így válaszolt: „Tervem volt megadni a ma-gyarázatot s gyűjtöttem is az okleveleket; most már ez hasztalan munka lett. Eminentiád olvassa el az orleansi püspök rüpiratát, ebben minden megvan.”

Oroszország. A „Petersb. Ztg.” így ír febr. 12-ki cikkében: „Bizonyos idő óta olyan hír ke-ring a lapokban, melynek visszhangját s „Aug. Allg. Ztg.”-ban is megtaláljuk, mely szerint Francia-és Oroszország a német középállamoknak némi tá-mogatást, legalább erkölcsi ígérték volna, Porosz-ország és Austria ellen. Hogy e hír semmi alappal nem bír, és csak képzeletből eredhet, kitetszik azon párhuzamból, melyet Orosz- és Franciaország közt, Németországra vonatkozólag fölállít, melyet a föld-rajz teréről vittek át a politikára, és mely valóság-ban egyáltalán nem létezik. Noha e két nagybata-lom helyzete Németországhoz viszonyosítva, egyik keleten, másik nyugaton jóformán egyenlő; politikai érdekeik mégis, éppen e tekintetben, lényegesen el-ternek egymástól. Franciaországra nézve Német-ország esetleg válhatik fenyegető hatalommá, míg Oroszországnak mindig védőfala marad. Ismételve fi-gyelmeltetjük a német államférfiakat, hogy Orosz-országra nézve, Németország egysége előny; a né-met államok meghasonlása ellenben veszély.”

Ujabb. Mily érdekeltséggel várták A n-gliában a franczia császár beszédét, az is mutatja, hogy a liverpooli, manchesteri, glas-govi, dublini és birminghami távira vonalok mind le voltak foglaltva, hogy a császári nyilatkozványt szétterjesszék Angolországban.

Az „Opinion nationale” annak örömd, hogy a császári beszéd a római foglaló se-reg visszahívását jelentette, s hogy ez nem sokára be fog következni. Ugyan e lap re-méli, hogy a pápa nem fog Chigi nuncius desavouálására szorítkozni, hanem őt vissza is fogja hívni.

Az „Ind. belge”, mint curiosumot említi azon hirt, hogy Victor Emanuel Olaszország császára címét venné fel. Az eszme Florenz-ből ered, czélja lenne a régi hagyományok-kal végképpen szakítani, de bizonynyal ro-szaltatnék az olasz szabadelvű párt által, mert az alkotmányos formákkal össze nem férőnek tartják ez új címet.

— Párisban nem igen tartanak attól, hogy az északiak a mexikoi ügyekbe avat-koznának; mint mondják, a békealkudozások bevégeztére vagy a harc bevégezésére még kell idő. Különben is az amerikai diplomatia úgy vélekedik, hogy a Mexiko elleni táma-dás fölösleges, mert ama császárság halva született, megszilárdulni aligha fog s így csak csendesen be kell várniok az eseménye-ket, melyek a Monroe tan ellen elkövetett jogtalan interventiot meghiusítandják.

— Pétervári hírek szerint a nemések gyűlése bezárattott, azon császári kijelentés-sel, hogy az ez évben hozott minden határo-zatuk érvénytelennek tekintetik. A közvéle-mény helyesli ez eljárást, a császártól várva a további reformokat, s kárhóztatja a nemes-ség csökkönöségét.

